

СПЕЦИФІЧНІ ФОРМИ ВОКАТИВА В ДИТЯЧИХ КОЛИСКОВИХ ПІСНЯХ

SPECIFIC FORMS OF VOCATIVE IN CHILDREN'S CRADLE SONGS

Єрмоленко С.І.,

orcid.org/0000-0003-3182-9164

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

У статті на матеріалі збірок «Дитячий фольклор (народна творчість)» (1986), «Дитячий фольклор (колискові пісні та забавлянки)» (1984) з'ясовано специфічні форми вокатива, якими найчастіше послуговуються виконавці колискових пісень (зменшувально-пестлива лексика, звертальні конструкції). Перевага надається з семантико-стилістичного боку загальній назві на вираження віку або спорідненості, або статі (*хлопцю, сину, дитя, мамо, донечко*), або абстрактній назві (*сонку, дрімку*), зооморфізму (*коте, голубе, курочко*), субстантивованому прикметнику (*Та ой люлю, маленькоє*), неживій істоті (*колисенько*). Але трапляються найбільш поширені власні назви (*Василечку, Марисю, Марійко*). Із структурно-граматичного боку перевага надається вокативові однослівному (*Ой спи, дитя, колишу тя*) й двослівному (*Люлю, люлю, дитя моє*), який розміщений у постпозиції (*Засни, мала дитино*) та інтерпозиції (*Ходи, сонку, в колисочку*) та містить конструкцію «займенник+іменник» (*мій синочку*) або «прикметник+іменник» (*мала дитино*). У колискових дитячих піснях часто трапляються зменшувально-пестливі суфікси *-еньк-, -ечк-, -оньк-, -очк-*, які заспокоюють дитину, створюють атмосферу родинного затишку (*мамочко, донечко, внученько, сонечко*). Є також елементи дитячої мови (*кицю, котино, котко, котару*). Оскільки для колискової пісні важливим є звуковий, тобто ритмо-мелодійний компонент, то зміст таких пісень часто є ситуативним. Апелятиви в колискових піснях часто супроводжуються вигуками (*Ой ну, котик, котино*), частками (*Ой котусю, котусю*), прикладками (*коте-воркоте, коте-дитиночко*), які підсилюють емоційний компонент і сприяють заколихуванню дитини. Як елемент сповільнення в колискових піснях присутній повтор (*Ой спи, сину, спи, дитино; коте-котинку*) або однорідний ряд із низки звертань (*Сонку, дрімку, голубоньку*). Вокатив у колисковій дитячій пісні часто метафоричний і несе в собі магичну силу, тому він супроводжується постійними епітетами (*коте муругий, котуку сіренький, котуку біленький, котку волохатий*), які є народними символами домашнього оберега. Для підсилення апелятива у колискових часто трапляється інверсія (*Спи, дитиночко маленька*). У колисковій є звернення до магичної істоти (*сон-дримото, сонку*), до тотемних тварин (*голубонько, коте-воркоте*). Такі звернення стосуються всього білого світу: котика, синочка, пташки, дитинки, вітру (*Повій ти, тихий вітрочку*). Оповідь розгортається за аналогією (*Діти мої, діти, Дрібницькі, як значок*).

Ключові слова: вокатив, кличний відмінок, звертання, вокативне речення, апелятив.

Based on the collections of "Children's Folklore" (1986), "Children's Folklore (cradle songs and rhymes)" (1984) the article clarifies the specific forms of vocative which are most often used by the performers of cradle songs (diminutive and frivolous vocabulary, constructions of address). On the semantic-stylistic side, preference is given to a common name to express age or affinity, or to express sex (boys, son, child, mom, daughter) or to an abstract name (sun, nap), zoomorphism (cat, pigeons, hen), a substantiated adjective (little one), inanimate creature (cradle). One can also notice the most common proper names (*Vasylechku, Marysiu, Mariiko*).

On the structural and grammatical side, preference is given to a one-word vocative (*Oh, sleep, baby, I am lulling you*) and two-word vocative (*Liulu, liulu, my baby*) which is placed in postposition (*Fall asleep, little baby*) and interposition (*Walk, nap, to the cradle*) and contains pronoun + noun (*my son*) or adjective + noun (*a little baby*). Cradle songs often have diminutive-caressing suffixes *-enk-, -echk-, -onk-, -ochk-*, which soothe a baby, create a family atmosphere (*mamochko, donechko, vnuchenko, sonechko*). There are also elements of children's language (*kytsia, kotyno, kotko, kotaru*). Since, the sound, that is, the rhythm and melody component is important for a cradle song, they are often situational in terms of content. In cradle songs appellatives are often accompanied by exclamations (*Oi, nu, kotyk, kotyno*), particles (*Oi, kotusiu, kotisiu*), attachments (*kota-vorkota, kote-dytynochko*) that reinforce the emotional component and help the baby to fall asleep. As an element of slowing down in cradle songs, repetition is used (*Oi spy, synu, spy dytyno; kote-kotyunku*) or a homogeneous row of addresses (*Sonku, drimku, holubonku!*). In a cradle song vocative is often metaphorical and has some magical power. Therefore, it is accompanied by constant epithets (*kote muruhyi, kotyku sirenyki, kotyku bilenkii, kotku volokhatyi*) which are folk symbols of the domestic amulet. In order to enhance the appellative in cradle songs, inversion is often used (*Spy, dytynochka malenka*). In a cradle song, there is an appeal to a magical creature (*Son-drimoto, sonku*), totemic animals (*holubonku, kota-vorkota*). This appeal applies to the whole world: a cat, a little son, a bird, a baby, the wind (*Povii ty, tykhyi vitrochku*). The story unfolds by analogy (*Dity moi, dity, Dribnitski yak znachok*).

Key words: vocative, vocative case, appeal, vocative sentence, appellative.

Постановка проблеми. Проблема поширення колискових пісень нині є актуальною. На жаль, ця народна творчість мало цікавить наших сучасників. Народні колискові пісні зачаровували слуха-

чів своєю ніжністю, безпосередністю, простотою, художньою досконалістю. Щоб відтворити родинний затишок, гармонійні стосунки між матір'ю і дитиною, часто в колискових використовувалися

звертання. Їхній зовнішній і внутрішній вияв дає змогу встановити контакт між матір'ю і дитиною. Нині важливо осучаснити колискові, зробити їх популярними серед молодих матерів. Для цього ми звернулися до вокатива як виразника комунікативного зв'язку між адресатом і адресантом. Вокатив є категорією надзвичайно мінливою за своїм характером. Отже, зазначена проблема має чимале комунікативне значення. Слід сказати, що саме такого роду питанням не завжди приділяється належна увага.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемою використання вокатива у різних текстах і висловлюваннях цікавилось багато мовознавців. Серед них – В. Понамаренко («Категорія звертання та засоби її вираження в індоєвропейських мовах: етапи історичного розвитку і сучасність») [1]; С. Єрмоленко («Вплив персоналізації на вокатив (на матеріалі сучасної української прози)» [2], «Вокатив як виразник змін у мовленнєвій комунікації (на матеріалі сучасної української прози)» [3], «Вокатив у сучасній українській мові (на матеріалі прози Оксани Забужко)» [4], «Вокатив як виразник змін у сучасному українському просторі (на матеріалі прози Оксани Забужко)» [5]; Н. Данилюк («Семантико-стилістичні особливості народнопісенних звертань») [6]; М. Скаб («Прагматичні функції номінацій адресата мовлення») [7].

Постановка завдання. Останнім часом спостерігається підвищена увага до питань етикету, зокрема мовного. Якщо дослідити звертання, якими послуговувалися українці під час виконання колискових пісень, то ми зможемо зрозуміти, як в українських родинах у старовину призвичаювали малечу до ввічливості й толерантності. Отже, елементи мовного етикету нам батьки заклали ще з раннього дитинства через дитячі колискові пісні. Для колискових пісень характерною є пестлива лексика й певний тип вокативних конструкцій. Отже, у своєму дослідженні ми передбачаємо виконати такі завдання:

1) визначити найбільш популярні конструкції вокатива, якими послуговуються у колискових піснях, які ми взяли для дослідження як фактичний матеріал;

2) зрозуміти поширення тих чи інших форм звертання у дитячій колисковій пісні;

3) запропонувати можливі варіанти осучаснення дитячих колискових через зміну форми вокатива.

Виклад основного матеріалу. Дитячі колискові пісні виникли ще в сиву давнину, тому в них є образи міфологічного та тваринного похо-

дження, які набувають такого вигляду, який має вплинути на дитину, заколисати її. З мовного боку це досягається внаслідок використання у їхньому складі звертань, прикладкових сполучень, різноманітних повторів, паралельних конструкцій.

Мовознавець Н. Данилюк пише: «Звертання традиційно кваліфікують як слова або словосполучення слів, що називають особу чи предмет, до яких апелює мовець. У народнопоетичній творчості звертання не лише називають певний об'єкт адресування, але й передають емоції мовця, створюючи ефект безпосереднього спілкування» [6, с. 32]. Наведемо приклад: «*Ой ну, котик, котино, / Засни, мала дитино, / Засни, засни, задрімай, / Та нічого не думай. / А-а-а, а-а-а, а-а!*» [8, с. 23].

Мовознавець М. Скаб стверджує, що «у системі комунікаційних засобів мови важливе місце займають номінації осіб, до яких звернене мовлення» [7, с. 71]. У колискових матеріях звертаються до своїх малюків, тому «вибір лексико-семантичного наповнення та структури певної номінації адресата мовлення зумовлений низкою позамовних (прагматичних) чинників, серед яких вирізняють комунікативний намір мовця, комунікативну функцію висловлення, до складу якого входить аналізована номінація, особливості конкретної комунікативної ситуації, зокрема так звані пресупозиції, усталені в суспільстві в певний період його життя правила чи традиції (звички) називання, норми, рекомендації мовленнєвого етикету, індивідуальні мовні уподобання автора тощо» [7, с. 71].

Народні колискові пісні зачаровують ніжністю, безпосередністю, простотою, художньою досконалістю. У них уміщується уся материнська любов, світ добра, краси і справедливості, який кожна мати прагне виплекати в юних душах. Витоки колискових пісень губляться в глибині віків. Спостереження за їхнім змістом та формою (разом із музичною обробкою) дають змогу помітити спільність колісанок із замовляннями – явищем, породженим особливостями світосприймання наших пращурів, пор.: замовляння «*Вовчок, вовчок, / виліз на драбину, / вийми в (Галі) з ока порошину. / Як не виймеш, сам загинеш*» [9, с. 180] і колискову «*Ой ти, коте чорний, / Накуй мені жорни. / Нащо тобі жорни? / Крупчики дерти. / Нащо тобі крупчики? / Кашку варити. / Нащо тобі кашка? / Дитину кормити*» [8, с. 81]. Із наведених прикладів випливає, що для пращурів важливими були тотеми звірів, зокрема Вовчика і Кота. Вовками часто називали запорозьких козаків, а під час щедривок водили не лише Козу, а й Вовка. Тотем

Кота поширений у всьому світі і не лише в українців. Давньоєгипетську богиню з котячою головою називали Баст. В українців *котик*, *киця* (а на Прикарпатті *кітка*) – це символи домашнього затишку, захисту й добробуту. Кіт оберігає немовля від злих сил, які можуть зашкодити дитинці, а також своїм лагідним нявканням він заколихує маля, заспокоює й дарує здоровий сон. З фоностилістичного боку для колискових пісень характерне звуконаслідування, асонанс й алітерація. У рядках «*Ой люлю, люлю, ой люлю, люлю, ангелику маленький*» [10, с. 102] натрапляємо на алітерацію звуків [л'], [й], які створюють асоціацію чогось м'якого, легенького, приємного, солодкого, домашнього, рідного, та асонанс звуків [у], [о], які створюють асоціацію відкритості й радості.

Українським колисковим пісням властива тематична й сюжетна різноманітність, барвистість образів і думок. Серед них – твори про саму дитину, її сон, годування тощо. Є чимало пісень, де основний емоційний акцент зроблено на думках і почуттях матері. А ще низка пісень розповідає маленькому слухачеві про пригоди й витівки тварин і птахів, про найближчих людей, які його оточують.

Коліскові пісні дуже особисті, адже не розраховані на стороннього слухача, тому мати звертається лише до дитини, виражає у пісні їй свою ніжність, турботу й переживання. Це створює широкий простір для імпровізацій із вокативом, основою яких є певна кількість традиційно ustalених сюжетів, мотивів. У кожній із зазначених семантичних груп виділяються семантичні поля. У семантичній групі істот помітним явищем лексикону українського народу виступає семантичне поле сакральних онімів. Ця група у колискових піснях незначна. У семантичному полі сакральних онімів виділяємо групу теонімів. Так, теонім «Бог» виступає рідко, концепт «Бог» (як концепт християнства) набуває форми вокатива, напр.: «*Ой люлю та й люлю, дай ти, Боже, долю*» [10, с. 95]. Трапляються звернення до ангелів, напр.: «*А ти спи, ангелю*» [10, с. 97].

Другим помітним семантичним полем у колискових є антропоніми. Слід одразу відзначити багату палітру таких номінацій. Окремі групи антропонімів становлять:

1) загальні назви на вираження віку або спорідненості, або статі з суфіксами пестливості і без них («*Та й спи, дитя, колишу, тя*» [10, с. 50]; «*Люлю, люлю, спи, синюлю*» [10, с. 62]; «*А ти, синку, будеш рости*» [10, с. 76]; «*Ой спи, синку, бо покину, / Сама піду по калину*» [10, с. 85]);

2) власні назви з суфіксами пестливості і без них («*Спи, маленькая Галюню!*» [10, с. 52]; «*Люляй же ми, Ганю, люляй. / Докупойки очка стуляй*» [10, с. 55]; «*Засни, малий Юрасю*» [10, с. 62]; «*Спи, Анночка маленька*» [10, с. 104]; «*А ти, Толічок, спи тихо*» [10, с. 136]);

3) апеляції до коханої людини через субстантивацію прикметника («*Ой люлі, мале, спати, / Я буду колихати*» [10, с. 131]).

Останнім полем апелювання групи «істота» виступають зооніми. Це поле структурно представлено простими та поширеними звертаннями. Вокативи у реченні стосується котів, зайців, голубів, рибок. Зооморфізми в колискових мають суфікси пестливості й можуть їх не мати: «*Ой ну-ну-ну, котино, / Засни, мала дитино*» [10, с. 76]; «*Е-е, е-е, гулі, гулі, / Не ходіть по хаті, / Не збудіть дитяти*» [10, с. 121].

Не менш яскраво представлена група неістот. До семантичного ядра цієї групи входить поле абстрактної лексики, але в колискових є неживі предмети в значенні живих (персоніфікації): «*Ой спи, сонку-колисоньку, Приспи мою дитиноньку*» [10, с. 71]; «*Колишися мі, колиши, колісочко нова*» [10, с. 94]; «*Е-е, люліно! / Засни, мала дитино! / Як не будеш спати, / Брося коливати*» [10, с. 133]. У колискових піснях поширені абстрактні назви: «*Ходи, сонку, в колісочку, / Приспи нашу дитиночку!*» [10, с. 52]; «*Ой ну, соньку, в колісочку, / Заколиши дитиноньку!*» [10, с. 54]; «*Ходи, сонко, сюди, до нас, / Буде тобі добре у нас*» [10, с. 55].

Як вокативи можуть виступати й звуконаслідувальні слова: «*Люлю, люлю, старий гулю, / Люлю, люлю, старий гулю, / Не йди в город по цибулю*» [10, с. 50].

Із структурно-граматичного боку ми можемо вокативи у дитячих колискових піснях класифікувати так:

1) однослівні: «*Ой спи, дитя, колишу тя, / Як ти заснеш, я лишу тя*» [10, с. 70]; «*Ой спи, дитя, в колісоньці, / Як горшочок в билиночці*» [10, с. 103];

2) двослівні: «*Ой ну, баю, баючки, / Засніть, малі діточки*» [10, с. 62]; «*Спи в колісці, дитинонько малая-малая*» [10, с. 102]; «*Колиши сі, колісонько новенька-новенька*» [10, с. 102];

3) трислівні: «*Дітки мої дрібненькі*» [10, с. 62].

Відповідно до розміщення в реченні вокативи класифікуються так:

1) ті, що трапляються в препозиції: «*Ой коліско, колісонько, / Приспи ж мені дитиноньку*» [10, с. 77] (наведений вокатив, окрім препозиції, має при собі частку *Ой* і повторюється

двічі (колиско, колисонько)); «*Ой соколе, соколочку, / Ходиш по лісочку*» [10, с. 104];

2) ті, що трапляються в інтерпозиції: «*Ой спи, дитя, колишу тя, / Ой спи, дитя, колишу тя*» [10, с. 68]; «*Рости, сину, не гни спину*» [10, с. 79];

3) ті, що трапляються в постпозиції: «*Засни, мала дитино!*» [10, с. 72]; «*Засни, мала дитиночка!*» [10, с. 90];

Із граматичного боку вокативи ми можемо поділити на такі:

1) ті, що містить займенник та іменник: «*Люлю, люлю, мій синочку, / Справлю я ті колисочку*» [10, с. 87];

2) ті, що містять прикметник та іменник: «*Спи, маленькая Ганулю!*» [10, с. 57]; «*Ой люлю, люлю, люлю, мале дитя, спати, / Я тепер буду тебе колихати*» [10, с. 61]; «*Ой ви, чорнії коточки, / Ви прийдіть ночувати, / Нашу Маню гоїдати*» [10, с. 137];

3) ті, що містять іменник, займенник та прикметник: «*Ой люлюлю, ой люлюлю, синку мій маленький*» [10, с. 79].

Іноді дітей лякають казковими чи фантастичними героями, щоб вони перестали капризувати і лягли спати. Серед таких фантастичних героїв є й бабай, напр.: «*Засни, сіренький бабай, / Наших діток не лякай*» [10, с. 135].

У колискових дитячих піснях часто трапляються зменшувально-пестливі суфікси *-еньк-, -ечк-, -оньк-, -очок-, -очк-*, які заспокоюють дитину, створюють атмосферу родинного затишку: «*Ой не смієш, маленький, / Ой не смієш, маленький, ой за мене забути*» [10, с. 80]; «*А-а-а, / А-а-а, коточок, / Спи, мій синочок*» [10, с. 63]; «*Мамочки, мамочки, / Колишій дитя*» [10, с. 63]; «*Ой спала би-с, дитиночко, ой спала би-с, спала*» [10, с. 79]. Є також елементи дитячої мови (*киця, котино, котко, котару*), напр.: «*Лежи, киця, весела, / Поїдеш скоро в села*» [10, с. 140]. У дитячих колискових піснях трапляються діалектні форми вокатива як на словотвірному, так і на фонетичному рівні, напр.: «*Колишу тя, дітинице, колишу, колишу*» [10, с. 69]; «*Ой спи, диті, без повиті, / Прийде мати т й пів'є ті*» [10, с. 72]; «*Ой спай, дитє, без повитя, спай без пеленочок*» [10, с. 72]; «*Люляй, люляй, муй синочку, / Справлю тобі колисочку*» [10, с. 86].

Оскільки для колискової пісні важливим є звуковий, тобто ритмо-мелодійний компонент, то за змістом такі пісні часто є ситуативними. Апелятиви в колискових піснях часто супроводжуються вигуками («*Ой ну, котику, котино*»), частками («*Ой котусю, котусю*»), прикладками («*Ти, котику-воркотику, не ворчи, / Маленьких*

діток не буди» [10, с. 57], «*Ой ну, люлі, котекотинку!*» [10, с. 63]), які підсилюють емоційний компонент і сприяють заколихуванню дитини. Як елемент сповільнення в колискових піснях використовується повтор («*Ай ну, коте, котино, засни, мала дитино! А, а...*» [10, с. 59]) або однорідний ряд із низки звертань («*Соколе, голубе, чи є вже полудне? / Я, рибко, не знаву, тепер обід маву*» [10, с. 95]). Вокатив у колисковій дитячій пісні часто є метафоричним і несе в собі магічну силу, тому супроводжується постійними епітетами («*коте муругий*», «*котику сіренький*», «*котику біленький*», «*котку волохатий*»), які є народними символами домашнього оберіга. Напр.: «*Ой ти, коте муругий, / Коли б такий нам другий*» [10, с. 77]; «*Коту сірий, коту білий, / Коту волохатий, / Не ходи по хаті*» [10, с. 123]. У колисковій є звернення до магічної істоти (*сондрімото, сонку*), до тотемних тварин (*голубонько, коте-воркоте*). Це звернення стосується всього білого світу: котика, синочка, пташки, дитинки, вітру («*Спи, дитино, спи, соколе*» [10, с. 71]; «*А куди, коток сірий? / Повимітай сіни, / А ти, білий, волохатий, / Та не бігай кругом хати!*» [10, с. 111]; «*Цитьте, гулі, не гудіть, / Мале дитя не будіть*» [10, с. 119]). Оповідь у колискових піснях може розгортатися за аналогією («*Ой діти, мої діти, / Дрібонька полова*» [10, с. 104]). Як синтаксичний троп у колискових піснях трапляється вокатив в інверсії («*Ой ну, дітки дрібнесенькі, / Ви ж мені всі ріднесенькі*» [10, с. 62]). Також у колискових піснях є паралелізи, виражені вокативами на позначення суміжності дитини з котиком. Це прямо вказує на повагу до домашньої тваринки, яку вважають тотемом новонародженого, напр.: «*Ой котику, котино, / Засни, мала дитино*» [10, с. 62]; «*А-а-а, котино, / Будь щаслива, дитино*» [10, с. 63]. У колискових піснях іноді трапляються й оказіоналізми, напр.: «*Брив, брив, чорнобрив, чом до мене не забрив?*» [10, с. 91]. У колискових піснях як синтаксичним тропом часто послуговуються риторичним питанням поряд із звертанням, напр.: «*Ой діти, мої діти, / Де вас маю діти?*» [10, с. 104]. У дібраному прикладі використано ще й прийом каламбура: поряд трапилися дві форми омонімії (омоформи) – *діти* (*дитина*) як іменник і *діти* (*дівати*) як дієслово. Іноді вокатив може в колискових піснях за народнопісенною традицією супроводжувати займенник *ти*, напр.: «*Ой не щибечи, / Ти, сивий соколочку, / Бо ти ми збудиш / Маленьку дитиночку*» [10, с. 120].

Висновки. Отже, у дитячих колискових піснях часто трапляються вокативи на позначення істот

і майже не трапляються вокативи на позначення неістот. Окрім того, вокативи на позначення істот включають антропоніми на позначення родинних зв'язків, власні назви (імена), субстантивовані прикметники на позначення інтимних стосунків між людьми тощо, а також теоніми, зооніми. Що стосується структурно-граматичного боку, то для колискових пісень найхарактернішими є однослівні й двослівні конструкції, які переважно стоять в інтерпозиції.

Народнопісенні вокативи в колискових піснях можуть поєднуватися з сучасними звертаннями (найчастіше при відтворенні сучасності, напр.: «*Бетмене, спатоньки треба!*»), що посилює оригінальність новоутвореної конструкції. Несподівано й неповторно сприймаються

звертання із різними стилістичними прийомами (повтор, риторичне запитання, оклик). Найширше вокатив репрезентований кличним відмінком, але іноді трапляється й називний як ненормований варіант звертання, апелятива.

Отже, за структурою колискові дитячі пісні – це окремі лексеми або групи слів, оформлені у вигляді словосполучення чи вокативного речення. До складу апелятива, як показують спостереження, можуть входити постійні епітети, прикладки, вигуки, частки. Такі форми, зосереджені у повторах, отримують більше смислове навантаження і набувають додаткових емоційно-експресивних відтінків. Звертальні конструкції в колискових піснях позначені яскравою образністю, створеною за рахунок лексичного значення їхніх компонентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Понамаренко В.П. Категорія звертання та засоби її вираження в індоєвропейських мовах: етапи історичного розвитку і сучасність : монографія. Київ : Видавн. Дім Дмитра Бураго, 2008. 368 с.
2. Ермоленко С.І. Вплив персоніфікації на вокатив (на матеріалі сучасної української прози). *Південний архів : Збірник наукових праць. Серія «Філологічні науки»*. 2019. № LXXVIII. С. 14–18.
3. Ермоленко С.І. Вплив персоніфікації на вокатив (на матеріалі сучасної української прози). *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Випуск 7. Том 1. С. 15–19.
4. Ермоленко С.І. Вплив персоніфікації на вокатив (на матеріалі сучасної української прози). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2018. Випуск 36. Том 1. С. 30–33.
5. Ермоленко С.І., Сіроштан Т.В. Вплив персоніфікації на вокатив (на матеріалі сучасної української прози). *Science and Education a New Dimension. Philology*, VII (60), Issue: 204, 2019 Sept. P. 110–113.
6. Данилюк Н. Семантико-стилістичні особливості народнопісенних звертань. *Українська мова. Науково-теоретичний журнал Інституту української мови Національної академії наук України*. 2011. № 4. С. 32–39.
7. Скаб М. Прагматичні функції номінацій адресата мовлення. *Українська мова. Науково-теоретичний журнал Інституту української мови Національної академії наук України*. 2003. № 4. С. 71–77.
8. Дитячий фольклор / упоряд. і передм. Г.В. Довженок. Київ : Дніпро, 1986. 304 с.
9. Шуляк С.А. Українські народні замовляння: особливості символічних діянь. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія «Філологічні науки»*. 2015. Випуск 40. С. 178–181.
10. Дитячий фольклор. Колискові пісні та забавлянки / упоряд. Г.В. Доженок. Київ : Наукова думка, 1984. 471 с.